

מאמר בעניין הנלמד בסדר "הלכה יומית" לאור המבואר בספרי החסידות יורה דעה סימן רכ"ח - הלכות התרת נדרים

"לעולם ה' דברך נצב בשמים"

שלח דיבורך ויעשה שליחותך

הדיבור - לפי רבינו הבעל שם טוב זיע"א - אינו אמירה בעלמא המתבטלת תיכף לאחר שהובעה על ידי האדם^א, אלא היא קיימת ועומדת במציאות החיצונית כמבואר בספה"ק יושר דברי אמת^ב, ובוראה כביכול את עולמו הקטן וההווה של האדם^ג, וכמאמרו הידוע של הבעל שם טוב: "שלח דיבורך ויעשה שליחותך"^ד.

בכמה מספרי החסידות^ה מובא מה דאיתא בספר יצירה^ו כי כל העולם שלפנינו ומלואו, כל הנבראים והיצורים, משתלשלים ונתלים בעשרים ושתים כוחות ואורות רוחניים שמקורם באור השי"ת, המתבטאות בכ"ב אותיות האל"ף-ה"ב"ת ובמאתיים שלושים ואחד צירופיהם, הנקראים בשל כך רל"א^ז השערים - פנים ואחור^ח.

על דרך זה מובא בכתבי האריז"ל^ט, כי הארבע דרגות שבבריאה הנקראים: דומם, צומח, חי ומדבר, יש בתוך כל אחד מהם חיות רוחנית וניצוץ אלוקי המחיה ומהווה אותו, ומכוח זאת האריז"ל^י מכך שהרי אף הדומם יש בו תנועה וכוח הרבייה, וכמו העפר המצמיח ומגדל דשאים ועשבים, וכן הובא בספה"ק אורח לחיים להרה"ק מזלטאשוב זי"ע^{יא}.

על דרך זה מובא בכתבי האריז"ל^{יב}, כי הארבע דרגות שבבריאה הנקראים: דומם, צומח, חי ומדבר, יש בתוך כל אחד מהם חיות רוחנית וניצוץ אלוקי המחיה ומהווה אותו, ומכוח זאת האריז"ל^{יג} מכך שהרי אף הדומם יש בו תנועה וכוח הרבייה, וכמו העפר המצמיח ומגדל דשאים ועשבים, וכן הובא בספה"ק אורח לחיים להרה"ק מזלטאשוב זי"ע^{יד}.

ואלו הם דברי קדשו של מרנא הבעש"ט זיע"א^{טו}: "כל הדיבורים שמדברים בני אדם הוא עולם הדיבור, ומחשבתו הוא עולם המחשבה. וכשהם מדברים טוב ומדברים המחשבה בזה הדיבור, אז הם מחברים עולם הדיבור בעולם המחשבה, וגורמים טוב, וכן כשמדברים רע גורמים רע ח"ו, ויש בזה חכמה נפלאה"^{טז}.

ומובא בדברי הבעש"ט^{יז} כי לאור יסוד זה, מיישב האריז"ל^{יח} את חידת ה'חוקרים' שהקשו מניין באה החיות לנשמת החיים שבאדם, ומבאר כי היא באה מהתחברות האדם לחיות האלוקית המחיה ומהווה את העולם הגשמי והחומרי^{יט}.

מעלת האדם כמדבר

והנה ידוע כי מעלתו של האדם ויתרונו על שאר בעלי החיים היא בכוח הדיבור של^כ, ואכן כעליון שבארבע הדרגות שבבריאה [דומם צומח חי ומדבר], הוא מוגדר בספרי הקדמונים כ'מדבר'^{כא}.

רבינו מאור שבעת הימים, מרן הבעל שם טוב זיע"א^{כב}, לקח יסוד זה והרחיב אותו, עד שעניין זה הוא חלק נכבד ועיקרי במשנתו, אלא שבמקום לכות את מציאות השי"ת המתגלה בבריאה בכינויים 'חיות' 'ניצוץ' או 'מוחין' - כשפת האריז"ל^{כג}, קורא אותם הבעל שם טוב בעיקר 'אותיות' ו'צירופים', 'דיבורים' ו'מאמרות'^{כד}.

וכך מתרגם אונקלוס את הפסוק הנאמר בבריאת האדם^{כה}: "וייצר הויה א-להים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה"^{כו}. ונפח באפוהי נשמתא דחיי, והות באדם 'לרוח ממללא'^{כז}, כלומר, אותו נשמת חיים שניתנה בו בתוך תוכו של האדם, מהווה אצלו מקור ויסוד לכוח הדיבור הנמצא בו^{כח}, וכמש"כ המהר"ל^{כט} שהדיבור הוא עיקר האדם ומהותו.

במשנת הבעש"ט זיע"א^{כד}, וכן בכל ספרי החסידות, מבואר באריכות כי העולם שאנו רואים הוא כביכול ה'מאמר' וה'דיבור' של השי"ת, כלומר, מתן הביטוי של האלוקות, הופעת אורו של השי"ת באופן חומרי וגשמי, וכמו שהביא בספה"ק באר מים חיים^{כה} כי כך דרש הבעל שם טוב על הפסוק^{כז}: "לעולם ה' דברך נצב בשמים", כי "דבר ה'"^{כז} המחיה ומקיים את העולם ומלואו, ניצב על עמדו ונשאר להחיות ולקיים אותו תדיר, וכדוגמת המאמר "יהי רקיע"^{כח} הנשאר להחיות את הרקיע והשמיים, וכמובא רבות בכמה מספרי החסידות^{כט}, וכן הובא ג"כ בספר יד מצרים^ל לר' יצחק אייזיק חבר ז"ל תלמידו של רבי מנחם מנדל משקלוב ז"ל שהיה תלמיד הגר"א זי"ע [אשר על כן היה מכונה "פה שלישי להגרא"]^{לא}.

ואיתא בספה"ק אור לשמים^{לב} ע"פ דברי הוזה"ק^{לג} כי הדיבור הוא היכולת של האדם לבטא ולהביע את עצמו, להביא לידי ביטוי את משאלותיו ורצונותיו, את אישיותו ותכונותיו, להוציאם מן הכוח ולהביאם אל הפועל, שהרי "עקימת שפתיו הוי מעשה"^{לד}.

דיבור ומאמר אלו, הופעה זו של אור השי"ת כאן בעולם התחתון, בלשון רבותינו ז"ל^{לז} היא נקראת 'שכינה'^{לח}, ובלשון הוזה"ק^{לח}: "אמא תתאה" או 'מטרוניתא'^{לח}. אי לזאת, מובא בספרי החסידות^{לח} כי כאשר האדם רוצה לדבק עצמו בהשי"ת, הוא יכול לעשות זאת על ידי דיבורי תורה ותפילה שלו, הנאמרים מתוך הרגשות של אהבה ויראה ודביקות, אלא שדביקות זו בדיבורו של השי"ת על ידי דיבור האדם היא תהליך הנמשך על פני 'עשרת המכות' - המבטאים עשרה שלבים ומדרגות בכל כוחות נפשו - שבכולם צריך האדם לשנות את ראייתו הגשמית על העולם כאילו הוא נפרד מהשי"ת בבחינת 'עשרה מאמרות', ולראות את החיות והאלוקות המסתתרים מאחורי הבריאה והמציאות בבחינת 'עשרת הדברות', וכמובא רבות בספה"ק שפת אמת^{לח}.

לאור זאת מביא בספה"ק ערבי נחל^{לח} בשם הבעל שם טוב זיע"א^{לח} כי הדיבור מייצג את עיקר מהות החיים של האדם^{לח}, שהוא לבטאות את עצמו ומציאותו, שזוהי הדרך בו האדם חי ומתקיים, כדכתיב "נפשי יצאה דברו"^{לח}.

א. הובא בספה"ק אור לשמים פר' קדושים, וכן בספה"ק יסוד העבודה ח"ג פ"ו, ועוד. ב. פ"ב מ"ד. ג. משמעות המספר רל"א הוא, שהרי ישנם כ"ב אותיות, וכאשר נחבר א' עם ב' וב' עם ג' וכי הרי הם י"א זוגות, שהרי י"א פעמים ב' עם כ"ב, וכאשר נחבר את האותיות בכ"א מיני אל"ף ב"ת (מגון א"ת ב"ש, א"ל ב"ס, א"ט ב"ת ועוד כיוצא בהם), הרי לנו ביחד רל"א צירופים, כי י"א פעמים כ"ב הם רל"א, והם רל"א השערים - כל שער מורכב משתי אותיות (ראה בפירוש הר"ם בספרו על ספר יצירה שם, ועי' עוד בס' יצירה נוסח הרמ"ק ד"ל פ"ב אות י. ד. ועי' מש"כ בספה"ק אמרי יוסף (פר' בהעלותך) בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א כי על האדם לבחון תמיד אם הוא ברל"א שערים פנים או ברל"א שערים אחור עיי"ש. ה. שער המצוות פר' עקב, הובא בספה"ק תניא שער היחוד והאמונה. ו. פר' בשלח, וכן בחסד לאברהם לר' אברהם אזולאי מעין ה נהר יז. ז. כתר שם טוב י"ע ע"ב. ח. ליקוטי תורה ריש פר' עקב. ט. ועי' בשער המצוות וספר הליקוטים פר' עקב. י. ראה למשל בספה"ק תולדות יעקב יוסף ר"פ בראשית ד"ח ע"ג, וראה ע"ז באריכות בספר 'אור שבעת הימים' על ספר בעש"ט עה"ת. יא. פר' בראשית. יב. תהלים קיט פט. יג. כמש"כ (תהלים ג) ("דבר ה' שמים נעשו"). יד. בראשית א. ו. טו. מגיד דבריו ליעקב את מד; עבודת ישראל דרוש לשבת תשובה; היכל הברכה בראשית ד"ה עיקר הרביעי. טז. הגשפ' הקדמת פותח י"ד. יז. עי' ברכות ה' ע"ב. יח. דגל מחנה אפרים ויקרא ד"ה או. יט. ח"ב כ"ב ע"ב; ח"ג כ"ט ע"ב; ק"ב ע"א. כ. כמובא באגה"ק שבספר התניא אות כ"ה. כא. מאור עינים מטות; קדושת לוי פירוש אגדות. כב. ראה לדוגמא פר' בא תרל"א. כג. וראה גנזי יוסף דרושים ליו"כ בשם הבעש"ט. כד. וראה מה שמובא בספר ע"פ הר"ק בעל החידושי הר"ם מגור זי"ע. כה. אות לד. כו. ערבי נחל וישלח; אורח לחיים ואתחנן. כז. אור האמת ד"א ע"ב. כח. וראה מש"כ השל"ה הק' בשער האותיות שתיקה אות ד. כט. בא. ל. תהלים קלו טז. לא. בשלח קעה, ב. וקעה, א. ומקץ רד, א. ועי' ח"ב רמה ע"א. לב. וכמש"כ רבי חיים מוואלוז'ין ז"ל בנפש החיים ש"א פ"ג. לג. עי' בספה"ק דובר צדק להרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין ז"ע פר' אחרי אות ד'. לד. ראה בס' רוח חיים לר"ח מוואלוז'ין זצ"ל אבות פ"ד מ"א. לה. באר מים חיים וירא פ"ת. לו. היכל הברכה בחקותי. לז. וארא. לח. כש"ט ח"ב ד"ב ע"ג; ליקוטי אמרים ד"ג לע"ד. לט. וראה בהקדמה מתלמיד המחבר לספר אבני מילואים. מ. וראה מש"כ בנן יהוידע ברכות י ע"א ובספה"ק אמרי יוסף בחקותי. מא. בראשית ב. ז. מב. וראה רמב"ן שם, ורבינו בחיי בראשית מד. מי. מג. גבורות ה' פכ"ח. מד. ליקוטים, אבות פ"ו מ"א. מה. ח"א קמה ע"א. מו. תניא ח"א פל"ז. מז. וישלח. מח. אור המאיר ויצא. מט. שיר השירים ה. נ.

הבל, קול, דיבור

והנה אמרו חז"ל במדרש^א כי חיי האדם ומציאותו מורכבים בעיקר מג' חלקים הנקראים: נפש רוח ונשמה^ב, שהם מחשבות האדם הרגשותיו ופעולותיו, ולכן אף בדיבור - שהוא עיקר החיים - ישנם ג' חלקים ושלושים הנקראים: הבל, קול ודיבור^ג, וכמבואר בספרי החסידות^ד. שכל אחד מהם מבטא יציאה לפועל של חלק נוסף שבאדם, והיינו כי ה'הבל' מבטא את הנשמה ומחשבותיה, ה'קול' את הרוח והרגשותיה, וה'דיבור' את הנפש ופעולותיה^ה.

תחילת התהוותו של הדיבור אשר אותו מדבר האדם הוא במוח המייצר את המילים אותם הוא חפץ ורוצה לומר, ומתרגם אותם תיכף למעין אותות גשמיים המפעילים ומניעים את הקול, ואיתא בזוה"ק^ו כי המקום בו נוצר הקול הוא בריאות הנושפות זרם אוויר כלפי מעלה העובר בין מיתרי הקול, ומחולל שם רעדה המתעצמת על ידי הד הנוצר בחלל המכונה 'קופסית הקול' ובחללים נוספים^ז.

א. זרם האויר הנוצר על ידי הריאה הוא ה'הבל' המדובר, ומפני שהוא החלק הראשון הנוצר בתהליך הדיבור לכך הוא מבטא את כוח המחשבה של האדם, את היכולת הראשונית של האדם ליצור איזה עניין, כי המחשבה היא עצמה כבר דבר חיצוני למהות האדם, וכשם שמחשבת האדם בשכלו היא עדיין רוחנית ואינה מוגדרת כ"כ, כך ג"כ ה'הבל' שבדיבור אף הוא מופשט ואינו נתון עדיין לחילוקים כדוגמת ה'קול' המשתנה באיכותו, או ה'דיבור' המשתנה על ידי חמש מוצאות הפה, וכמבואר בספה"ק דברי חיים להרה"ק מצאנו ז"ע^ח.

ב. מכח ה'הבל' זה נוצר ה'קול'. הקול הוא הממוצע בין ההבל המופשט והרוחני לדיבור המוגדר והגשמי, כשם שהרוח ממוצעת בין הנשמה לנפש, וכמש"כ בספה"ק שפת אמת^ט, ובאותה מידה שרגשות האדם הבאים מן הרוח משתנים באיכותם, כך גם ה'קול' משתנה באיכותו^י, שהרי 'יש קול עב וגס, ויש קול עמוק, קול ענות תרועה ויבבא וכדומה'^{יא}.

ג. כאשר הקול [שהוא אוויר] עובר דרך מיתרי הקול, עוצר ופוגע ומכה באחד מחמשת מוצאות הפה וכתוצאה מכך נחתך הקול ונשמע אחד מאותיות האל"ף-ב"ת המרכיבות יחדיו תיבות ומשפטים, והוא הנקרא דיבור, ומכיון שהוא השלב הסופי והמכריע לכך הוא רומז לחלק הנפש והמעשה בבחינת מלכות^{יב}.

לאחר שמשלים האדם את עצמו בכל ג' חלקי נפשו או נשלמים ממילא ג' חלקי דיבורו, וכפי שמבאר השפת אמת^{יג} לאור זאת את סדר הפסוק: "את ה' אלקיך תירא, אתו תעבוד, ובו תדבק, ובשמו תשבע", והיינו כי רק לאחר שהשלים האדם את עצמו בשלושת חלקי נפשו על ידי יראה, עבודה ודביקות [תיירא, תעבד, תדבק], רק אז נעשה דיבורו כלי שרת לדבר דיבורים קדושים^{יד}, ועל ידי דיבורו מדבק עצמו בדיבורו של השי"ת הנמצא בכל מקום בעולם [ובשמו תשבע], בבחינת "שכינה מדברת מתוך גרונו", כלומר שהשכינה וכבוד השי"ת מתגלים ע"י דיבורו, כדאיתא בספה"ק אור המאיר^{טו}.

נדר שבועה ואיסור

וכתב הרה"ק המגיד מטריעסק ז"ע בספה"ק מגן אברהם^א כי כנגד אלו הג' חלקים שבאדם [נפש רוח ונשמה] המתבטאים בג' חלקי הדיבור [הבל קול ודיבור] מצאנו בתורה ג' כינויים להתחייבויות האדם שמתחייב ע"פ דיבורו, והם: נדר, שבועה ואיסור, וכמו שנאמר בתחילת פרשת מטות^ב "איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור איסור על נפשו", והיינו כי הנדר הוא כנגד הנפש ומידת המלכות^ג, השבועה כנגד הרוח ומידת הלב, והאיסור כנגד הנשמה והמחשבה, וכ"כ בספה"ק שפת אמת^ד.

כאשר האדם מתחייב ואוסר על עצמו איזה דבר או פעולה, על ידי נדר או שבועה, הוא מייעד ומקדש על ידי זה נדבך נוסף בנפשו לעבודת השי"ת, כי מראה בכך "שבא בנדר ושבועה לקדש את עצמו במותר לו, אפילו בפרטי תענוגיו ידבק פנימיות מחשבתו אל ה', ועל זה בא בנדר ושבועה לאסור עליו המותר לו, כי אם עד שימצא מקום לה', וזהו כי ידר נדר לה'" כמובא בספה"ק אור המאיר^א ועיי"ש בהרחבה.

והנה כשם שהאיסור אינו אלא כינוי נוסף היה מקום לחשוב שאף הנדר והשבועה שווים בדיניהם, אמנם כבר חילקו חז"ל במסכת נדרים^ב בין גדר הנדר שהוא איסור חפצא וחל רק על דבר שיש בו ממש, לבין גדר השבועה שאינה אלא איסור גבראי^ג.

ומביא הרמב"ן^ד בשם הספרי^ה, כי הפרש שבין נדרים לשבועות הוא, כי בנדרים כנודר בחיי המלך, ו'שבועות כנשבע במלך עצמו^ו. ומסיף הרמב"ן, כי השבועה מבטאת את ההתחייבות על פי התורה המקבילה לתפארת המידות שבאדם - 'חצבה עמודיה' שבעה^ז, כי מהות התורה היא בדרגת ה'רוח', ואילו הנדר בא מן ה'תבונה' האלוקית שהיא למעלה מהתורה, ולכן חל הנדר אף על דבר מצווה.

לאור דברי הספרי והרמב"ן מבואר בספרי החסידות ובפרט בספה"ק אוצר החיים להרה"ק מקאמארנא ז"ע על פי דברי הזוה"ק^ח כי ה'נדר' מקורו בספירת החכמה שהוא שער החמישים דשערי בינה ולכן רומז הנדר לבינה או למלכות^ט בבחינת 'איסור חפצא', ואילו ה'שבועה' למרות שעיקר מקומה במלכות הרי היא נמשכת מן שבע המידות בבחינת 'איסור גברא', שהרי עיקר האדם הם המידות שבו^י.

כאשר האדם אוסר על עצמו חפץ מסוים, דבר שיש בו ממש, הרי הוא מכיר בחיות ובאלוקות המסתתרים מבעד לחפץ הגשמי הזה, וע"י האיסור הוא מייעד ומזיק את החפץ באופן מוחלט לחיותו האלוקית הפנימית המחיה ומהווה אותו בתדירות, וזאת על ידי שהוא מונע כל השתמשות אחרת מהחפץ, וזהו עניין ההתפסה בקרבן^{יא}, כי עניין הקרבן הוא גם כזה, לקרב את האדם על ידו לחיות האלוקית המכוסה ומוסתרת באמצעות העולם הגשמי, וכמובא בספה"ק באר מים חיים^{יב} דכן איתא בכתבי האריז"ל^{יג} ע"פ דברי הזוה"ק^{יד}.

מכיון שהמציאות כולה - אשר אותה עלינו להעלות ולהכיר בחיות האלוקית המחיה אותה - כלולה ומורכבת משבע המידות העליונות המחולקים אף הם לשבע מידות נוספות, והם חמישים השערים שבבינה, לכך הקדשת כל חלק מהמציאות קרוי "נדר" וכמש"כ הריקאנטי^{טו} כי תיבת נדר הוא מלשון נ' דרים והיינו נ' שערי בינה, כי ע"י הנדר נעשה אותו דבר גשמי משכן ובית 'דירה' להשי"ת, כסא ומרכבה ליוצרו - וכמאמר הזוה"ק המובא בספה"ק רב ייבי^{טז} בסוד הנדר "זכאה מאן דנטיר דירה לשכינה".

השבועה לעומת זאת, היא שיעבוד המידות עצמם בדרך פרט להשי"ת, שיעבוד כל הרגשות והתאספות כל המידות לזה הדבר - כלשון בעל ה'חידושי הרי"ם'^{יז} ע"ע, וכדאיתא בספה"ק אור המאיר^{יח} כי לפיכך נקראת 'שבועה' מלשון 'שבעה', שהם שבע המידות העליונות שמהם נשתלשלו תענוגות בני האדם וכדו', וע"י השבועה מעלה אותם האדם לשורשם, ומשעבד את שבע המידות שבו להשי"ת כמובא בספה"ק עבודת ישראל^{יט}, שהרי "ההסכם מכל שבע המדות הוא קיומו של דבר" כלשון השם משמואל^כ, וזהו עיקר עבודת האדם עלי אדמות להעלות הז' מידות שבו לשורשם כדאיתא מהבעש"ט זיע"א^{כא} וכן בספה"ק נועם אלימלך^{כב}.

המשך המאמר בגיליון הבא בעזהשי"ת ובעניין תקיעת שופר

ג. דברים רבה ב לז. נא. מלבד חיה ויחידה שהם מקיפים כמבואר בע"פ ש"ד פ"א. נב. בתחילת שער היחודים לאריז"ל, ועיי' שעה"כ דרוש ר"ה פ"ז בסוד קול השופר; ג. אלו הם ג' מדריגות בנבואה כמבואר בספה"ק ערבי נחל שמות. נג. שפת אמת ליקוטים פ"ר נשא. נד. וראה עוד שם בפר' בשלח תרל"א וכן בספה"ק אהבת שלום פ"ר קרח; ועיי' בספה"ק תפארת שלמה פ"ר ויחי שמנה ד' שלבים בדיבור. נה. פר' בא דף לט ע"א. נו. הגרון, הפה, ומערות החוטם. נז. פ"ר מטות. נח. ליקוטים לחנוכה ד"ה כתיב נר. נט. תהודה. ס. יריעת שלמה, חברת ד' יריעה ו'. סא. פרדס רמונים לרמ"ק שער כג פרק א'; ע"פ ש"ד פ"א. סב. מטות תרמ"ז. סג. וכמבואר בספה"ק שם משמואל מטות תרע"ג. סד. פ"ר עקב. סה. מטות. סו. במדבר ל ג. סז. הדומה לספירת הבינה וכדלהלן. סח. ליקוטים מטות. סט. מטות. ע. ב ע"ב: "אידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה, תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה, לאפוקי שבועה דקאסר נפשיה מן חפצא". עא. וראה מה שביאר לפי חילוק זה ביאור נפלא בספה"ק באר מים חיים (פרשת לך לך, פרק יד) עיין שם. עב. במדבר ל. עג. מטות יד. וכן מובא בזוה"ק ח"ג רנה ע"א. עד. ובספה"ק פרי צדיק (מטות אות ג) הביא את דברי הרמב"ן עיי"ש. עה. משלי ט א. עו. ח"ג רנה ע"א. עז. המלכות והבינה הם דומים זל"ז, כי שניהם בבחי' מקבל מהספירות שמעליהם. כי הבינה מקבלת מהחכמה והמלכות מקבלת מכללות הספירות (או בפרטות מז"א), ולכן המלכות נקראת אימא נתנה ביחס לבינה הנקראת אימא עלאלה. עח. שם קדושים מצוה רכ"ח. עט. הר"ן בתחילת נדרים סובר שעיקר הנדר הוא בין עם התפסה בין ללא התפסה, אולם התוס' והרא"ש ס"ל דעיקר הנדר הוא דווקא בהתפסה, וכ"כ הר"ן בשבועות (הסותר לכאן לר"ן זידין), והוסף שם דמ"מ מהני גם ללא התפסה מדין ידות וראה מש"כ בספה"ק ליקוטי תורה ריש פ"ר מטות בעניין ההתפסה. פ. פ"ר נח פרק ו. פא. פ"ע"ח שער עולם העשיה פ"ג. פב. ת"ז תיקון י"ח לה ע"א. פג. מטות ל ג. פד. מטות. פה. דברים. פו. מטות. פז. מטות תרע"ג. פח. ליקוטים יקרים דל"ב ע"א. פט. מטות.